

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่เหมาะสม
กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 *

MONKS' BUDDHISM DISSAMINATION MODEL FOR APPROPRIATE LEARNING
IN THE 21st CENTURY

พระครูสิริธรรมบัณฑิต (ภาณุวัฒน์ แสนคำ), พระครูพิพิธสุตาทธ (บุญช่วย สิรินธโร), พูนชัย ปันธิยะ
Phrakhusirithammabandit (Phanuwat Sankham), Phrakrupiphitsutatorn
(Boonchuay Sirindharo), Phoonchai Punthiya
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: phanu_mculp@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ พัฒนาการ บริบท สภาพปัจจุบันและวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 รูป/คน เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วนำมาประมวลผลเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์หาลักษณะร่วม และข้อสรุปร่วม

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบและพัฒนนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย พบว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในอดีตเน้นการเทศน์ การประกอบพิธีกรรมเป็นหลัก และพัฒนามาใช้งานด้านการพัฒนาสังคมมาเป็นฐานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่ได้ช่วยรวมชาติหรือสร้างชาติทั้งในส่วนของการหลอมรวมทางด้านจิตวิญญาณของคนไทย 2) บริบทและสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า การเรียนรู้มีบริบทในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีทักษะจำเป็นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น 3) วิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่าผู้ให้การสนับสนุนสามารถปรับรูปแบบเพื่อช่วยเหลือให้การสนับสนุนพระที่เป็นนักเผยแผ่ นักพัฒนา ให้ทำงานได้สะดวก ผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ถูกต้องและทันสมัย

คำสำคัญ: การเผยแผ่; พระพุทธศาสนา; ศตวรรษที่ 21

Abstract

Objectives of this research were to develop model, context, general context and present situation and to analyze the suitable Buddhism propagation model of Thailand Sangha for appropriate learning in 21st century. The research methodology were Document Research and qualitative research by in-depth interview technique with semi -structured in-depth-interviewing 24 key informants and Focus Group Discussion with 12 specialists. The Data analysis were synthesized as common characteristics and joint conclusion.

The results of this research were as follows; 1) In the past Buddhism dissemination model and development of Thailand Sangha were preaching. The development used ritual and ceremony as base for Buddhism dissemination and social development for building Thai spirit. 2) Context and general condition of learning in 21st century was based on human resource development to become to human who were completed both body and mind, wisdom, knowledge and morality. The ethics and culture were things to use for life balance and skill in art of living with others. 3) Analyze the suitable Buddhism dissemination model of Thailand Sangha for appropriate learning in 21st century was found that the supporters or boss could adjust Buddhism dissemination model for helping the monks who were missionary, developer for convenience to work their jobs via modern technology.

Keywords: Dissemination; Buddhism; 21st Century

บทนำ

ความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาจำเป็นที่จะต้องถูกผลักดันโดยพุทธบริษัททั้ง 4 ในการสืบสานพระพุทธศาสนาให้เจริญยั่งยืนภายใต้สถานการณ์ของกระแสโลกไร้พรมแดน สืบเนื่องในเหตุเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นพระอรหันต์แล้ว ได้เสด็จไปโปรดพระปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี พระองค์ตรัสธรรมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นปฐมเทศนาแก่พระปัญจวัคคีย์ เมื่อจบพระธรรมเทศนา ดวงตาเห็นธรรมอันปราศจากอภิลมทิน จึงเกิดขึ้นแก่พระโกณฑัญญะ จนทำให้บรรลุเป็นพระโสดาบัน พระโกณฑัญญะจึงกราบทูลขออุปสมบทในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ซึ่งนับเป็นพระสงฆ์องค์แรกในโลก และพระรัตนตรัยจึงเกิดขึ้นในโลกเช่นกัน ในวันนั้น ต่อมา พระองค์ได้ทรงแสดงธรรมอื่น ๆ เพื่อโปรดพระปัญจวัคคีย์ที่เหลืออีก 4 องค์ จนบรรลุเป็นพระโสดาบันทั้งหมด หลังจากพระปัญจวัคคีย์บรรลุเป็นพระโสดาบันหมดแล้ว พระองค์ทรงแสดงธรรมอนัตตลักขณสูตร ซึ่งทำให้พระปัญจวัคคีย์บรรลุเป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น ต่อจากนั้น

พระองค์ได้เสด็จไปแสดงธรรมโปรดพระยสะและพวกอีก 54 ท่าน จนบรรลุเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ในครั้งนั้นจึงมีพระอรหันต์รวมทั้งพระองค์ด้วยทั้งสิ้น 61 พระองค์ พระพุทธเจ้าจึงพระดำริให้พระสาวกออกประกาศศาสนา จนกระทั่งย่างเข้าพรรษาที่ 45 พระชนมายุ 80 ปี ก็ทรงประชวรและทรงดับขันธปรินิพพานหลังจากพุทธปรินิพพานแล้ว เหล่าสาวกของพระพุทธเจ้าก็ได้สืบทอดพระพุทธศาสนาติดต่อกันไม่ขาดสายหลังพุทธปรินิพพาน 100 ปี จึงแตกเป็นนิกายย่อยโดยนิกายที่สำคัญคือ เถรวาทและมหายาน แม้บางครั้งพระพุทธศาสนาจะได้รับความกระทบกระเทือนมัวหมอง มีภัยทั้งภายนอกและภายใน เหล่าสาวกก็ได้ช่วยกันชำระสะสางให้บริสุทธิ์ถูกต้องเป็นแบบแผนเดียวกัน การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า “สังคายนาพระธรรมวินัย” ซึ่งกระทำกัน 3 ครั้งในช่วงสามศตวรรษ ครั้นถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พระพุทธศาสนาก็เริ่มรุ่งเรืองขึ้นเต็มที่จนมีเดียร์ถ์เข้ามาปลอมบวชปะปนกับพระสงฆ์หากินอยู่ทั่วไป เป็นเหตุให้พระธรรมวินัยเปลี่ยนไปมาก (พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตฺโต), 2546) พระโมคคัลลีบุตรติสเถระจึงรวบรวมพระอรหันต์ทำสังคายนารุ่งเรืองขึ้นเป็นครั้งที่ 3 ราว พ.ศ. 235 เมื่อทำสังคายนารุ่งเรืองขึ้นพระเจ้าอโศกมหาราชและพระโมคคัลลีบุตรติสเถระก็จัดพระสมณทูตเป็น 9 สายส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้ สายที่ 1 คณะพระมัทสนิกเถระ ไปรัฐกัศมี-คันทาระ (อัฟกานิสถาน) สายที่ 2 คณะพระมหาเทวเถระ ไปสหมณฑล (แคว้นไมซอร์) สายที่ 3 คณะพระรักขิตเถระ ไปนาสิ (ตอนเหนือเมืองบอมเบย์) สายที่ 4 คณะพระธัมมรักขิตเถระ ไปปรันตประเทศ สายที่ 5 คณะพระมหาธัมมรักขิตเถระไปมหาภูฏานต้นแม่น้ำโคธาวารี สายที่ 6 คณะพระมหารักขิตเถระ ไปโยนกประเทศ (ประเทศอิหร่านหรือที่กรีกปกครอง) สายที่ 7 คณะพระมัทสนิกเถระ ไปเนปาล (เชิงเขาหิมาลัย) สายที่ 8 คณะพระโสณเถระและพระอุตตระเถระ ไปสุวรรณภูมิ สายที่ 9 คณะพระมหินทเถระ ไปศรีลังกาโดยสายที่ 8 พระโสณะและพระอุตตระเถระได้เดินทางไปยังสุวรรณภูมิประเทศหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน (ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนามและอินโดนีเซีย) ทำให้ไทยได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธจากอินเดียมาตั้งแต่สมัยนั้น หลังจากสมัยพุทธกาล พุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองถึงที่สุดในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมาระหว่าง พ.ศ. 1300 - 1700 คณะสงฆ์อ่อนแอลง รวมทั้งถูกศาสนาอื่นต่อต้านและบีบบังคับ กอปรกับถูกชนชาติมุสลิมเข้ารุกรานและทำลายวัดวาอารามตลอดจนพระสงฆ์ ในที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 1700 พุทธศาสนาจึงเสื่อมลงและสูญหายไปจากอินเดียในที่สุด แต่ผลจากการที่ส่งสมณะทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเจ้าอโศกมหาราช จึงยังผลให้พระพุทธศาสนาไปรุ่งเรืองอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และบริเวณใกล้เคียง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่เปลี่ยนไปจากเดิมมากส่วนหนึ่งเกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้วิถีชีวิตคนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแม้แต่ความเจริญ ทำให้สังคมละเลยความสำคัญของการพัฒนาด้านจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของจริยธรรมเป็นผลจากการมีการเรียนรู้หลักพุทธธรรมกำหนดทิศทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เกิดหลักการคิดและวิธีการปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง ตามสภาพสังคม วัฒนธรรม ก่อนอื่นคงต้องทำความเข้าใจกับ

ความหมายของคำว่าคุณธรรม และ จริยธรรม (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก, 2520) ภายใต้กรอบการพัฒนาวิสัยทัศน์และความคิดว่าด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือ 3R คือ Reading (อ่านออก), (W)riting (เขียนได้), และ (A)ritmetics (คิดเลขเป็น) 7C ได้แก่ Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) และ Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) (บรรเทา กิตติศักดิ์, 2542)

รูปแบบการเผยแพร่ต้องเป็นกระบวนการการถ่ายทอดในลักษณะ Active Learning ให้อุ้ได้รับการพัฒนาลงมือทำ และปฏิบัติ ควรเป็นการปลูกฝังทางอ้อม มากกว่าการปลูกฝังโดยตรงสอนให้จริยธรรมสอดแทรกในทุกกระบวนการพัฒนา ผลลัพธ์การเรียนรู้จากง่ายไปยาก 8 อย่าง คือ 1. รู้ 2. เข้าใจ 3. นำมาปฏิบัติ 4. วิเคราะห์ 5. สังเคราะห์ 6. ประเมินเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตน 7. ปรับปรุงวิธีการเรียนรู้ตนได้ และ 8. ขั้นสูงสุด คือ เปลี่ยนใจ เปลี่ยน Mind set หรือ กระบวนทัศน์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่ยกระดับสูงขึ้นเรื่อยๆ การเรียนรู้ที่ก้าวไปสู่ระดับสูงเป็นเครื่องมือของการเข้าสู่พุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรม เพราะคุณธรรม จริยธรรม เป็นเรื่องซับซ้อน ซึ่งในปัจจุบัน ประชาชนคนไทยและทั่วโลกมีการค้นหาความหมายของ "จริยธรรม" ซึ่งกำลังมองไม่เห็นถึงความเป็นรูปธรรมในสังคมไทย (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2547) และกลายเป็นเรื่องที่ไม่มีความหมายและความหมายในมุมมองของคนยุคปัจจุบัน ในขณะที่สิ่งนี้จะต้องนำมาเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาคนไทย พระสงฆ์ ผู้ปกครองประเทศ นักวิชาการ ครูบาอาจารย์จึงเป็นกลจักรที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาจริยธรรมดังกล่าว ให้เกิดให้มีในเด็ก เยาวชนคนไทยตามลำดับขั้นการพัฒนาจริยธรรม การดำเนินการสอนจริยธรรมที่ควรจัดเป็นกระบวนการเป็นไปตามลำดับขั้นการพัฒนาจริยธรรม การสอน"คุณธรรม/จริยธรรม" เป็นความต้องการที่คนรุ่นหนึ่งจะขึ้นำคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผู้ถ่ายทอดจะต้องมีความเชื่อว่าประสบการณ์ของตนอาจสร้างความเข้าใจเรื่อง คุณธรรม/จริยธรรม หรือความดีความถูกต้อง ความเหมาะสมอย่างถ่องแท้ในระดับหนึ่ง และต้องการให้เยาวชนเชื่อดีและเหมาะสมกับเยาวชน (สมาน งามสนิท, 2542)

จากการประมวลผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในประเด็นของการสร้างรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาผู้สร้างให้คนได้เกิดความรู้คู่คุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาด้วยคุณค่าความสำคัญขององค์

ความรู้ในพุทธธรรม ผู้นำควรปฏิบัติตนเป็นผู้ชี้แนะแนวทางสู่การมีจริยธรรม และการปลูกฝังจริยธรรม ด้วยการสอดแทรกหลักพุทธธรรมอยู่ในทุกกระบวนการเรียนรู้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระเถระ พระนักเผยแผ่ เครือข่ายธรรมะ พระธรรมจาริก เอกชน นักวิชาการ สำนักงานพระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชน คณาจารย์ในสถานศึกษา เยาวชน จำนวน 24 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) พระเถระ พระนักเผยแผ่ เครือข่ายธรรมะ พระธรรมจาริก เอกชน นักวิชาการ สำนักงานพระพุทธศาสนา คณาจารย์ในสถานศึกษา เยาวชน จำนวน 12 รูป/คน เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วนำมาประมวลผลเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบและพัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยการเผยแผ่ เป็นการทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาขยายกว้างขวางออกไป ทำให้เป็นที่เผยแผ่หลายต่อสาธารณชนเป็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใสยำเกรงต่อพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัตินั้น สมดังพระดำริที่พระพุทธองค์ส่งพระอรหันต์สาวก 60 รูป ออกไปเผยแผ่พุทธธรรมให้ชาวโลกรับรู้จึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า "จรถ ภิกษเว จาริกัม พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานิ" แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เหล่าทวยเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยวิธีที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะในปัจจุบันมีหลายวิธี เช่น การเทศนา ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐานและการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมะจะเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ การเทศนาสั่งสอนประชาชนเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่พระสงฆ์และคณะสงฆ์ ถือเป็นกิจการที่สำคัญที่สุด จุดหมาย

ของการ ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมคือความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนหรือ การเผยแผ่นี้เองคณะสงฆ์ไทยเคยจัดให้มีโรงเรียนพระธรรมกถา ภิกษุสงฆ์ที่เทศน์ดีจะได้รับการยกย่องมาก และการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนานี้ถือว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสงฆ์ เพราะว่าพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธ ศาสนานี้จะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการนอกเหนือ จากความรู้ ด้านหลักพุทธธรรมจึงจะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาบริบทและสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ในศตวรรษที่ 21 องค์กรประกอบสำคัญคือการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน หากต้องการให้มีผลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระผู้เทศน์ ผู้สอนบรรยาย ต้องยึดหลักของพระพุทธเจ้า แต่พระพุทธเจ้า ท่านทรงเป็นต้นแบบโดยเฉพาะการสอนของท่าน 4 ส. แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ลัวกล้า ร่าเริง เป็นหลักสำคัญที่สามารถใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย และสามารถประยุกต์วิธีการสอนของพระพุทธเจ้าให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการสื่อสาร ผู้ส่งสาร ช่องทางการสื่อสาร สื่อการเผยแผ่ ผู้รับสาร จนสามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นบทเรียนของพระพุทธเจ้าได้สอนโดยการสร้างเงื่อนไขให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจึงมีความรู้โดยการออกไปค้นหา เจอปัญหาด้วยตนเอง จากนั้นผู้สอนจึงสรุปการสอนให้เข้าใจเหตุและผล ซึ่งสามารถอ่านพระธรรมคำสั่งสอนมาเป็นแนวปฏิบัติ ความเข้าใจต่างกระบวนการทัศน์ การรู้เท่าทันสื่อ ทำงานเป็นทีม ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลถึงประสิทธิภาพการเรียนรู้ การแบ่งกลุ่มเป้าหมาย และเน้นคำตอบ การเตือนใจ เฉพาะกลุ่ม ไม่หว่านไปเหมือนๆ กัน ทำให้ไม่โดนใจวัยรุ่นซึ่งมีความคิดหลายรูปแบบ การแสดงให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม ภายใต้อินเตอร์เน็ต สื่อวิดีโอ ทำช่องทางการสื่อสารออกมาในทางที่ดี ส่งเสริมพุทธศาสนาให้มากขึ้น กลุ่มเป้าหมายต้องหากกลุ่มเป้าหมายเพื่อรับการสื่อสารที่ดี

3. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การเผยแผ่ด้วยวิธีการการโค้ช (Coaching) จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งของนักเผยแผ่สามารถใช้ดึงศักยภาพและประสิทธิภาพจากพุทธบริษัท ด้วยการชวนคิด ให้ตัวผู้รับการเผยแผ่ ได้เรียนรู้ ตระหนักในตัวเองและเปลี่ยนแปลง และลงมือทำด้วยความคิด ความถนัด ความสามารถของตัวเองหรือมีความสุขอย่างที่เขาคงต้องการผ่านการใช้ 1. ทักษะการสร้าง ความสัมพันธ์เพื่อสร้างความไว้วางใจและความศรัทธา (Rapport Building for Coaching) 2. ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening skill for Coach) 3. ทักษะการถาม (Questioning skill for coach) 4. ทักษะอื่นๆ เช่น การเล่าเรื่อง (Story telling) การจูงใจ (Motivation) และการสื่อสาร (Communication) เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย ระหว่าง Generation ในการทำงาน ในองค์กร ด้วยทักษะการโค้ช (Coaching skill) นี้ นอกจากจะใช้สำหรับผู้นำทีม ผู้เผยแผ่แล้ว ยังประยุกต์ใช้กับบทบาทของพี่เลี้ยง (Mentoring in organization) ในการสร้างความสัมพันธ์กับทุกคนที่ต้องดูแลอย่างใกล้ชิด แบ่งปัน และถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ได้เป็นอย่างดี ในกรณีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาการโค้ชระหว่าง ‘ผู้เผยแผ่’ กับ ‘ผู้รับการเผยแผ่’ เพื่อให้พวก

เขาเข้าใจขึ้น มีความสามารถในการพัฒนาตนเองมากขึ้น และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ แตกต่างเพียง ‘สาร’ ที่ถูกส่งออกไปในบริบทที่ไม่เหมือนกันเท่านั้น ซึ่งสิ่งที่ผู้เผยแพร่ควรทำคือได้ชี้แจงหรือเผยแพร่อย่างเข้าใจ

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบและพัฒนากการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์ไทย

พระพุทธรองค์ทรงวางหลักการให้พระสาวกผู้ประกาศพระศาสนาปฏิบัติตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ดังได้ถอดความจากพระบาลีว่า ขันติคือ ความอดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ตรัสว่า พระนิพพานเป็นบรมธรรม ผู้ทำร้ายผู้อื่นไม่ชื่อว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนผู้อื่นไม่ชื่อว่าเป็นสมณะ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความสำรวมในพระปาฏิโมกข์ ความรู้จักประมาณในอาหาร การอยู่ในเสนาสนะอันสงบ การประกอบความเพียรในอธิจิต นี่คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย (ขุ.ธ. 25/184 – 185/90-91) ทรงให้ภิกษุผู้เผยแพร่พระธรรมถึงภาระในการทำหน้าที่ต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อความลำบากทั้งทางกายและจิตใจ ทรงให้โอวาทในข้อที่ไม่ควรกระทำ เช่น การไม่เบียดเบียน การไม่ทำร้ายบุคคลอื่น ไม่ทำบาปทั้งปวง เป็นต้น และข้อที่ควรกระทำ เช่น ความรู้จักประมาณในการบริโภคอาหารตามมีตามได้ การอยู่ในที่พักอันเงียบสงบ หมั่นทำกุศลฝึกจิตให้ผ่องใส ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภา จันทรเพ็ญ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา” ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา ด้วยเทคนิคการปรับพฤติกรรมทางปัญญา การเขียนโครงการช่วยเพื่อน การชักชวนซ้ำ การให้ข้อมูลป้อนกลับและเสริมแรงทางบวก

2. บริบทและสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

บริบทและสภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้น ต้องให้ความสำคัญกับทั้งระบบ โดยการบูรณาการประเด็นดังกล่าวในมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล หลักสูตรการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการพัฒนาครูผู้สอน เพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่จำเป็นและการพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่พึงประสงค์ ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การให้ความสำคัญกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในระบบ นอกกระบบ และอ้อยาศัยเป็นการช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ภาคส่วนต่างๆ ในสังคม อาทิ ครอบครัว สถาบันการศึกษา องค์กร ชุมชน จำเป็นต้องปรับหลักคิดและหลักปฏิบัติในการ

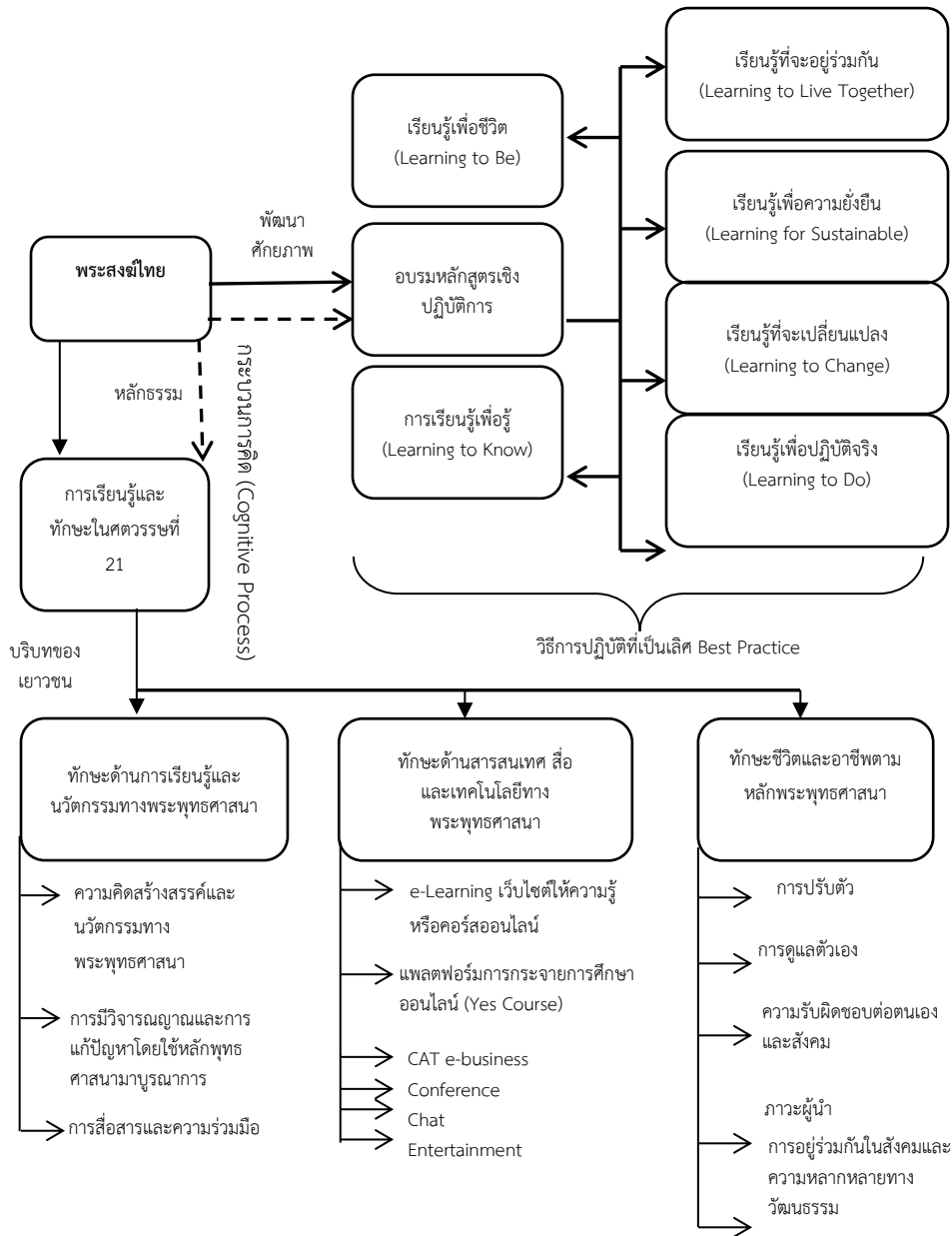
พัฒนาคุณภาพบุตรหลาน ผู้เรียน บุคคลากร และประชาชนให้เป็นผู้ที่มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3. รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

พระพุทธศาสนาเป็น 1 ใน 3 สถาบันหลักของประเทศไทย ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก ฉะนั้น การบริหารจัดการพระพุทธศาสนาจึงต้องอาศัยพุทธบริษัทที่พระพุทธองค์ทรงมอบหมายไว้ เพื่อดำรงพุทธศาสนาให้มั่นคงสถาพร ผู้ที่จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายบรรพชิต หรือคฤหัสถ์ จึงต้อง อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา สู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนจึงจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีเป้าหมายร่วมรวมน้ำใจเป็นหนึ่งเดียว อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็เอกภาพในการทำงาน แม้จะมีความคิดเห็นแตกต่างกันบ้าง แต่ก็มี ความชัดเจนในเป้าหมายหลักเหมือนกัน และแสดงความพร้อมเพรียงที่จะเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า สุขาสังฆัสสะ สามัคคี ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ นำมาซึ่งความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ บุญส่ง หมายพานิช (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษามีความต้องการในระดับมากขณะที่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันเกิดขึ้นในระดับค่อนข้างน้อย ในทุกด้านที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้ ได้แก่ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การบริการความรู้ การสื่อสารความรู้ การใช้เทคโนโลยี วัฒนธรรมการไว้วางใจ วัฒนธรรมพลังร่วม สิ่งทำลายและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความรู้ลักษณะงานที่ผู้บริหารมีความต้องการในระดับมาก คือ ให้มีการนำความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งเกิดจากการบริหารจัดการความรู้ไปใช้ พัฒนาการความเชี่ยวชาญทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภา จันทรเพ็ญ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา” ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิด การปรับพฤติกรรมทางปัญญา ด้วยเทคนิคการปรับพฤติกรรมทางปัญญา การเขียนโครงการช่วยเพื่อน การซักซ้อมซ้ำ การให้ข้อมูลย้อนกลับและเสริมแรงทางบวก นักศึกษากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมในระยะสั้นฐาน ระยะทดลอง และระยะติดตามผล ล้วนเป็สิ่งสำคัญในอนาคต หรือในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่ง ผ่านหลักสูตรการสร้างคนให้มีความรู้ เป็นคนช่างคิด ช่างบูรณาการ เพื่อให้เกิดการรู้จักคิด รักการเรียนรู้ มีสำนึก มีความกล้า้วกล้าทางจริยธรรม มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา การปรับตัว และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต

องค์ความรู้จากการวิจัย

การดำเนินชีวิตและการทำงานที่ประสบความสำเร็จและมีความสุข โดยมุ่งที่การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เน้นองค์ความรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) เน้นการพัฒนาทักษะ พัฒนาสมรรถนะ และศักยภาพตนเอง การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) เป็นการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างเป็นองค์รวม และการปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) เน้นการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พึ่งพากันและกัน การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลง (Learning to Change) พัฒนาศักยภาพทางความคิด การตัดสินใจ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน (Learning for Sustainable) สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุมาลี ชัยเจริญ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องสื่อการสอนที่มีพื้นฐานจากแนวคิดกลุ่มพุทธิปัญญา ผลการวิจัยพบว่าพุทธิปัญญา (Cognitive) เป็นการให้ความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับ "ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าภายนอก ซึ่งส่งผ่านโดยสื่อต่าง ๆ กับสิ่งเร้าภายใน ซึ่งได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ หรือ กระบวนการรู้คิด หรือ กระบวนการคิด (Cognitive Process) ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด (Cognitive Process) สามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเยาวชนในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรเสนอมหาเถรสมาคม ฝ่ายงานเผยแผ่ ทำแผนส่งเสริมความรู้การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์ไทยให้มีปริมาณเพียงพอต่อการเผยแผ่
2. ควรจัดทำหลักการเกี่ยวกับเนื้อหาที่เผยแผ่โดยลำดับความสำคัญในการใช้กลวิธีในการเผยแผ่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดทำวิจัยที่มีลักษณะเป็นการวิจัยและทดลองในประเด็นวิธีการเผยแผ่ของแต่ละวิธี รวมถึงการวิจัยถึงผลการทดลองในการใช้เครื่องมือการเผยแผ่แต่ละชนิด
2. ควรจัดทำวิจัยคุณสมบัติภายในของผู้เผยแผ่ที่พึงประสงค์ในสถานการณ์ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- บรรเทา กิตติศักดิ์. (2542). *จริยธรรมทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญส่ง หาญพานิช. (2546). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรภัทร์ ภูเจริญ. (2547). *คิดอย่างเป็นระบบและเทคนิคการแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อริยชน จำกัด.
- วัลลภา จันทร์เพ็ญ. (2544). *รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรม ของนักศึกษาช่วง อุดสาหกรรมตามแนวความคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาน งามสนิท. (2542). *องค์ประกอบของการสื่อสารที่พึงประสงค์ตามแนวแห่งพุทธะ*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลี ชัยเจริญ. 2550. *ศึกษาศักยภาพด้านการคิดของผู้เรียน ที่เรียนจากนวัตกรรม การเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพด้านการคิด* (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.